

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus ettepaneku kohta, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust, milles sätestatakse üleeuroopaliste energiavõrkude suunised ning tühistatud otsused nr. 96/391/EÜ ja nr. 1229/2003/EÜ

K(2003) 742 lõplik - 2003/0297 (COD)

(2004/C 241/04)

Vastavalt Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklitele 156 ja 251 otsustas komisjon 19. veebruaril 2004 konsulteerida Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteega ettepaneku asjus, mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust, milles sätestatakse üleeuroopaliste energiavõrkude suunised ning tühistatud otsused nr 96/391/EÜ ja nr 1229/2003/EÜ

Transpordi, energia, infrastruktuuri ja infoühiskonna osakond, kes oli vastutav komitee töö ettevalmistamise eest antud küsimuses, võttis oma arvamuse vastu 10. mai 2004. Ettekandjaks oli pr. Sirkeinen.

Oma 2.-3. juuni 2004. a 409. plenaaristungil (2. juuni 2004. a koosolekul) võttis Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee vastu järgmise arvamuse 164 poolt, 3 vastu ning 17 erapooletu häälega:

1. Sissejuhatus

1.1 2001. a. võttis komisjon vastu avalduse Euroopa energia-infrastruktuuri kohta. Et laiem Euroopa elektri- ja gaasiturg toimiks tõhusalt, ei piisa ühiste reeglite ja standardite rakendamisest. Samavõrra vajalik on liikmesriike ühendava adekvaatse infrastruktuuri olemasolu.

1.2 Avalduses esitati rida meetmeid, sealhulgas eesmärk saavutada elektrivõrkude 10 %-line vastastikune sidumine ning selliste üleeuroopaliste võrguprojektide prioriteetne rahastamine, mida loetakse üleeuroopalise tähtsusega prioriteetseteks projektideks. Komisjon tegi ka ettepaneku tõsta prioriteetsete projektide puhul olemasolevat 10 %-list lage projektide arenguetaapil tehtavate sissemaksete osas 20 %-ni. Barcelona nõukogu kinnitas 10 %-lise vastastikuse sidumise eesmärgi, kuid sissemaksete lae tõstmise küsimuses jätkub nõukogus diskussioon.

1.3 Et liituvad riigid oleksid elektri ja gaasi siseturu osaks, tuleb üle vaadata üleeuroopalise energiavõrgu (TEN) suuniste ümbertöötatud variant. Mitmed projektid, mis ühendavad vana ühendust uute liikmesriikidega, vastavad juba TEN-i finantseeringu tingimustele, kuid nimekiri tuleb lõpule viia. Samasugust lähenemist on vaja naaberriikide suhtes. Keskmises perspektiivis on eesmärgiks luua järkjärgult Euroopa elektri- ja gaasiturg, millesse potentsiaalselt kuuluks rohkem kui 35 riiki ja üle 600 miljoni elaniku. See turg peaks põhinema ühistel standarditel turu avatuse, keskkonna ja ohutuse osas.

1.4 Nõudlus maagaasi järele kasvab kiiresti ja ühendus sõltub üha enam gaasi importidest. Et kindlustada Euroopa energiaturu efektiivne toimimine ja gaasiga varustamine tulevikus, on vaja hajutada gaasiga varustamine ja ehitada uusi infrastruktuuri objekte. Tuleb investeerida niihästi uutesse torujuhtmetesse kui ka ühendusisestesse torujuhtmetesse - seda isegi juhul, kui pärast turu avanemist hakatakse olemasolevat

infrastruktuuri paindlikumalt ära kasutama. Vajalik on tihedat koostöö tarnijariikide ja transiitpiirkondadega.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Käimasoleva TEN-i elektri ja gaasi alaste suuniste läbi vaatamise käigus integreeritakse eriti uued liikmesriigid ühendusisese elektri- ja gaasituru võrku. Uus tekst:

- tagab, et vajadusega integreerida liituvad riigid ja naaberalad paremini laiemasse Euroopa energiaturgu arvestatakse täiel määral projektide nimekirjas, millel on õigus toetust saada, ning mis on kindlaks määratud üleeuroopaliste energiavõrkude suunistes;
- deklareerib Euroopa huvi mõnede keskse tähtsusega prioriteetsete piiriüleste projektide suhtes; ning
- annab komisjonile võimaluse nimetada ametisse Euroopa prioriteetsete projektide koordinaator.

Avaldus paneb liikmesriikidele kohustuse anda prioriteetsetele projektidele eeliseisund, hõlbustada ja kiirendada projektide lõpuleviimist ning anda projektidele hinnang ja kanda komisjonile ette.

2.2 Otsuse lisades loetletakse üles ühishuvi projektid, millel on õigus ühenduse abirahale (lisa III) vastavalt lisa II sätestatud kriteeriumidele, ühishuvi projektid, millel on prioriteet ühenduse abirahade suhtes (lisa I) ja üleeuroopalise tähtsusega projektid (lisa IV).

2.3 Hinnanguliselt vajatakse ajavahemikult 2007-2013 elektri- ja gaasivõrkude prioriteetsete projektide ehitamiseks investeringuid summas umbes 28 miljardit eurot, sellest 20 miljardit eurot EL-is ja 8 miljardit kolmandates riikides. Sellele lisanduvad muude ühishuvi projektide lõpetamisega seotud kulud.

3. Üldmärkused

3.1 Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee (EMSK) toetas igati komisjoni ettepanekuid, mis puudutasid ühendusesise efektiivse elektri- ja gaasituru ning energiatarnete kindlustamise kompleksse poliitika loomise lahutamatuks osaks olevate elektri ja gaasi üle-euroopaliste võrkude arendamist ja toetamist. Komitee toetas ka komisjoni ettepanekut suurendada sissemaksete lage arenguetaapil 20 %-ni.

3.2 Kuid nagu märgitud EMSK eelmistes arvamustes, on üle-euroopaliste energiavõrkude projektide realiseerimine olnud väga aeglane ja ebarahuldav. Olulise takistusena on mainitud raskusi rahastada suuri ehitusprojekte. 20 miljonil eurol aastas, mis on komisjoni käsutuses projektide arenguetaapidel tehtavateks sissemakseteks, ei saa olla nende elluviimisele suurt mõju. Tuleb luua era- ja riiklikus ühisomandis olevaid partnerettevõtteid.

3.2.1 Kuid rahastamine ei pruugi olla ainsaks takistuseks, mis viivitab üle-euroopaliste energiavõrkude projektide realiseerimist. Taustal võib olla muid põhjusi, näiteks liikmesriikide vähene panustamine piiriülestesse projektidesse. Kavatsusel seada sisse Euroopa koordinaatori ametikoht võib olla siin tähtis osa. Mõnedel juhtudel võib projekti käivitumise venimine olla tingitud asjaolust, et valiti potentsiaalne avaliku sektori poolne rahastamine, millega kaasnenud võimaliku otsuse äraootamine põhjustas projekti alguse viibimise.

3.2.2 Pikad, kohmakad ja lõpptulemusena ebakindlad projekteerimis- ja lubade hankimisega seotud protseduurid on praegu infrastruktuuri investeeringute kõige olulisemaks takistuseks. Kui EL-i institutsioonid on mõnele projektile andnud prioriteetse staatuse, peaks see olema selgeks märgiks kohalikele ja muudele otsustajatele antud projekti õigeaegse elluviimise tähtsuse kohta.

3.3 EMSK tervitab komisjoni arvamuse projekti, märkides, et oleks olnud parem, kui see oleks varem esitatud. Ajal, mil see arvamus EMSK plenaaristungil heaks kiidetakse, on laienemine juba toimunud ja EL-is on 25 liikmesriiki. Mis puutub lähene misse naaberriikidele, pidades silmas tarnete kindlustamist, siis vajadus selle järele oli selge juba ammu, hiljemalt alates energia- varustuse kindlust käsitleva Rohelise raamatu vastuvõtmisest.

3.4 EMSK leiab, et analüüs vastastikuse sidumise olukorra ja väljavaadete kohta liidu erinevates osades ja naaberladel on informatiivne ja asjakohane.

3.5 Kuid komisjon ei viita ulatuslikematele ning pikaajalise- matele uuringutele ühendusesiseste energiaturgude eeldatavate arengute kohta, mis annaks vajalikku taustinfot, et määrata kindlaks keskse tähtsusega infrastruktuuri projektid. Pikaajaline nägemus või alternatiivsed stsenaariumid on seda tähtsamad sektoris, kus investeeringute eluiga on 50 aastat või rohkem. Selline viidete puudumine on üllatav ka seetõttu, et selline materjal on olemas, muuhulgas ka komisjoni enda poolt koostatuna.

3.5.1 Erilist huvi pakub maagaasi roll Euroopa tulevael energiamaastikul. Trend on maagaasi kiirelt suureneva kasutamise ja kasvava sõltuvuse suunas importidest väljastpoolt EL-i. Millised keskmised ja pikaajalised uuringud nõudluste, kasutuskoha ja allikate kohta peituvad prioriteetseid infrastruktuuri projekte puudutavate ettepanekute taga? Millisena nähakse kütte, elektritootmise ning soojuse ja elektri koostootmise arengut ning millised on potentsiaalsed plaanid vesinikgaasi tootmiseks? Milline on allikate potentsiaal? Poliitilised otsused, alates EL-i keskkonnapoliitikast kuni projekteerimisotsusteni kohalikul tasandil, mõjutavad tugevasti energiaallikate valikut ja turge. Need peaksid arvestama laiemat, pikaajalist pilti.

3.6 Üheks oluliseks küsimuseks on, kas on olemas alternatiivseid lahendusi mõnede kitsaskohtade jaoks, mida väljapakutud võrguprojektid peaksid lahendama. Kas näiteks mõnedel juhtudel võiks olla praktilisemaks lahenduseks investeerida elektritootmisse, mis asub ulatusliku tarbimiskoha läheduses. Seda tuleks alati uurida, kui töötatakse välja ettepanekuid võrkude kohta, võttes arvesse ka suurenenud energia efektiivsuse potentsiaali ning hajustootmist taastuvatest energiaallikatest.

4. Üksikasjalikud märkused

4.1 Ettekanne (4) tuleks ümber sõnastada, et esitada võrdselt siseturu efektiivset toimimist ja strateegilisi eesmärke nagu tarnete kindlustamine ja universaalsete teenuste pakkumine.

4.2 Ühe liikmesriigi siseseid projekte tuleks ainult erandjuhtudel lugeda sobivaks üle-euroopalise tähtsusega projektide nimekirja arvamiseks.

Brüssel, 2. juuni 2004.

Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee

president

Roger Briesch